

Zámecké zahrady v Holíči

Sprievodca bylinkovou záhradou

**PROGRAM
CEZHRANIČNEJ
SPOLUPRÁCE**
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

**EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA**
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

Název projektu: Zámecké zahrady v Holíči – Sprievodca bylinkovou záhradou

Zámecký areál v Holíči patří k nejvýznamnějším barokním objektům ve stredoevropském prostoru. Byl barokně přestavěn za správy Františkem Lotrinským v letech 1749-1754. Vznikl areál, který býval letním sídlem Františka Lotrinského a s letním sídlem Marie Terezie v rakouském ShlossHoffu patří k nejvýznamnějším památkám té doby.

Památku nemá dnes kulturní využití a je zpuštěná. Původní zahrada byla využívána jako bažantnice, dnes jsou zde pole s obilím. Z původní kompozice zůstaly pouze zeď, vodní kanály a středová cesta lemovaná alejí stromů. V bažantnici je nově postaveno několik rodinných domů a zbytky poválečných hospodářských budov v jižní části zahrady jsou v žalostném stavu. Proto přišlo město Holíč s projektem obnovy zámecké zahrady s programem využití pro současné podmínky.

Celé území historických zahrad dostane novou programovou náplň. Hlavním tématem budou v centrální části založené ukázkové zahrady představující vývoj zahradního umění, přírodní zahrady pěstěné na principu trvalé udržitelnosti, ukázky současných trendů v zahradním umění a designových zahrad.

Návrat k historii a připomenutí původního záměru celé zahrady bude věnována Menažérie, ve které budou ukázky chovu ptáků (bažantů, pávů, křepele a dalších exotických druhů).

Další plochy budou věnovány volnočasovým aktivitám představující historii zámku a zahrady. Objekt je svým zaměřením koncipován jako turistický cíl pro rodiny s dětmi, ale i laickou veřejnost se zájmem o zahrady. Celý záměr je volně inspirován zahradnickými výstavami dlouhodobě fungujících v Německu (BUGA, LandesGartenSchau) či Holandsku (Floriada). Podobné výstavnické areály najdeme i v Rakousku (Tulln) a Francii (Chambord). Příkladem využití prezentující historicko-kulturní hodnoty je zámek Hoff.

Předpokládáme, že obnova bude probíhat v jednotlivých etapách, které na sebe budou navazovat.

Cíl projektu: Projekt je zaměřen na obnovu areálu Zámecké zahrady v Holíči, hledání směrů vývoje v kontextu Středoevropských trendů. Cílem je postupná regenerace a zachování kvalitního životního prostředí, zvýšení atraktivity území s historickým a kulturním dědictvím.

Jako nultá etapa řešení byla v roce 2015 vybudována v historickém prostoru bylinková zahrada v místě panské louky. Zahrada navazuje na tradici pěstování kuchyňských rostlin a bylin v zámeckém areálu.

Etapa č. 1) Komplexní obnova vymezené části areálu zámeckých zahrad

Jedná se o plochu v jihovýchodní části areálu, navazující na zá-

mecký vodní příkop a obklopující stávající vodní plocha obdélníkového půdorysu. V této části zahrad je realizován projekt Bylinkové zahrady – Etapa 1 je s ním koordinována.

Zahrada řešená v rámci Etapy 1 bude sloužit k relaxaci návštěvníků, k příležitostným kulturním akcím na vodní ploše a v budoucnu jako přístup do dalších částí parkového areálu. Pobytové travnaté plochy budou umožňovat volný pohyb, piknikování a odpočinek v blízkosti vodní plochy. Stupňovité nábřeží rybníka bude sloužit jako vyhlídkové místo pro pozorování vody a zámku a jako neformální hlediště pro příležitostné kulturní akce na variabilním jevišti plovoucím na vodní hladině.

Podél břehů vodní plochy jsou navrženy dosadby vodních rostlin, které si budou moci návštěvníci prohlížet z blízka z dřevěné lávky nad hladinou (vodní naučná stezka).

Území řešené v rámci Etapy 1 bude veřejně přístupné a neoplocené. Oplocená bude pouze bylinková zahrada.

Etapa č. 2) Vodní biotop - Obnovená historická nádrž

Vodní biotop je navržen v místě bývalé vodní nádrže z dob založení zahrad. Nádrž je přibližně obdélníko-

vého tvaru. Obnovením vodní nádrže se obnoví původní barokní dispozice. Tento krok je v rámci obnovy celého areálu velmi cenný. Vzhledem ke změnám v průběhu vývoje areálu a nutnosti zajistit areálu trvalou udržitelnost nebude možné obnovit původní funkci vodní plochy k chovu ryb. Tuto funkci již plní stávající vodní plocha v etapě 1. Proto navrhujeme změnit funkci užitkovou na rekreační s odpovídajícím zázemím.

V ploše je nutná asanace stávající vegetace v ploše 16 110 m², která je náletového původu. Výrazným zá-
sahem bude asanace stavebních prvků (cca 17 000 m²) po průmyslových aktivitách, jehož rozsah je teprve nutné podrobněji prozkoumat. V ploše se s největší pravděpodobností mohou nacházet staré ekologické zátěže v podobě průmyslových tekutin (oleje, nafta), které budou vyžadovat specifický postup asanace. Velkou část těchto prací bude tvořit odstranění betonových a jiných stavebních konstrukcí, které jsou v současnosti zcela degradovány a zarostlé náletovou vegetací. Proto není možné v současnosti přesně určit rozsah prací.

Po asanaci vegetace a odstranění stavebních konstrukcí budou provedeno srovnání terénu s využitím výkopku z budoucí obnovené vodní nádrže, provedeno ohumusování. V rámci vegetačních úprav předpokládáme výsadbu cca 115 vzrostlých alejových stromů a 1 000 m² keřů. Stromy budou v prostoru původních alejí a také budou tvořit rastr pod kterým bude možné relaxovat ve stínu. Keře budou tvořit optickou bariéru na hranicích pozemku.

Trávník pobytový bude vyset na ploše 20 775 m². Povrch cestní sítě bude zátěžový mlat včetně srovnání povrchu do nivelety a veškerého příslušenství.

Samotný biotop bude vytvořen jako vodní plocha se samoregulačním zónovým čištěním v kořenové zóně vodních a vlhkomilných rostlin. Plocha bude mít několik zón s různými hloubkami tak, aby bylo dosaženo optimální kvality vody. Jednotlivé zóny budou částečně vymezeny dřevěnými moly. Zázemím biotopu bude budova, která bude propojovat služby pro návštěvníky a informace k historii a fungování biotopu.

V místě musí být založena infrastruktura pro biotop (přívod vody, studny, elektřiny).

Mobiliář lavičky, mola budou navrženy z přírodních materiálů v nadčasovém designu.

Areál biotopu bude oplocen a osvětlen.

Etapa č. 3) Nádvoří zámku (nejbližší okolí zámku a bastiony)

Prostor nádvoří bude vyrovnán do původních nivelet. Budou odstraněny stávající stavební konstrukce, které nejsou v souladu se syntézou původní dispozice. Asanace a bourání se týká cca 500 m². Na bastionech budou ploše budou vysazeny stromy (176 ks) a další vegetace dle historických podkladů. Jednalo se převážně o tvarované rostliny. Nejnáročnější bude obnova spodního parteru 4 000 m² v příkopu kolem zámku, kde budou kompletně rekonstruovány trávníky, vysazeny buxusové ornamenty s výplní z barevných drtí tak, jak to bylo v dobových realizacích obvyklé. Parter bude mít vlastní systém závlahy, stejně jako trávníkové plochy na bastionech. Cesty budou založeny ze zátěžového mlatu 16 110 m². Výškové rozdíly v terénu bastionů budou řešeny opěrnými zdíkami, přechody komunikací rampami. Součástí obnovy bude mobiliář (45-100 ks), osvětlení zahrady (20 ks) a dvě kašny v původních místech bastionů. Na nádvoří budou založeny plochy trávníku 7 180 m². Zavlažované plochy budou cca 9500 m².

Součástí projektu není obnova budovy zámku, přilehlých budov a bastionů ani opěrných zdí. Vzhledem k rozsahu prací je nutné jejich řešení v rámci samostatného projektu.

Etapa č. 4) Parkoviště před zámkem (nástupní prostor do areálu)

V současnosti jsou plochy lemující nástup do zámku neupravené a jejich využití neodpovídá budoucím potřebám. V místě současného nevyužívaného atletického oválu bude vytvořeno parkování pro návštěvníky, bude nutné provést bourání na cca 6 000 m² plochy, přesný rozsah určí až sondy v dalším stupni. Prostor bude opticky sjednocen rastry stromů (77 ks), které budou navazovat na původní výsadby stromů v tomto prostoru. Budou založeny plochy trávníku 9000 m², vytvořena mlatová zpevněná plocha pro parkování 6000 m² včetně srovnání povrchu do nivelety a veškerého příslušenství a drobná budova jako zázemí vstupu do areálu 200 m². Dále bude nutné vytvořit oplocení v délce 400 bm. Součástí oplocení by měla být replika, nebo reminiscence na původní bránu -75 bm, součástí prací by mělo také být uložení stávajícího nevhledného teplovodu pod zem. V nepolední řadě bude plocha osvětlena.

Etapa č. 5) Vodní valy u zámku

Prostor bude upraven tak, aby byly sjednoceny zpevněné plochy, bude nutné vybourat 4 700 m² stávajících asfaltových a škvárových cest, které budou nahrazeny stejnou výměrou zátěžových mlatových povrchů včetně srovnání povrchu do nivelety a veškerého příslušenství. Bude vysázeno 57 ks stromů do prostoru původní aleje a obnoveno 22 010 m² parkového trávníku. Součástí není obnova břehů vodního kanálu – vzhledem k nákladům je nutné řešit jako samostatný projekt. V tomto stupni dokumentace není v tomto prostoru

uvažováno osvětlení proto, aby vizuálně nekonkurovalo nasvícení objektu zámku, v dalších stupních je nutné tento aspekt zvážit a koordinovat s projektem budov. Součástí této etapy by mělo být vytvoření oplocení se živým plotem, které oddělí areál zámku od areálu budoucích ukázkových zahrad v délce 650 bm.

Etapa č. 6) Parkoviště u biotopu (budoucí parkování pro areál ukázkových zahrad)

Jedná se o plochu, která zatím není v majetku města, proto je tento prostor zahrnutý do koncepce pouze podmíněčně. V prostoru bude provedena asanace 900 m². Bude založena zpevněná štěrková plocha 9 000 m² včetně srovnání povrchu do nivelety a veškerého příslušenství. Bude provedena výsadba 56 ks stromů, založen štěrkový trávník s možností pojezdu vozidel a příležitostného parkování ve výměře 12 340 m². Součástí bude budova vstupní pokladny – návštěvnického centra včetně nového oplocení 100 bm s bránou – živý plot z habru. V rámci infrastruktury bude k centru dovedena voda, kanalizace a elektřina a provedeno osvětlení parkoviště.

Etapa č. 7) Multifunkční plocha s výsadbou rastru stromů

Plocha bude sloužit jako prostor pro zájmové programy rodin s dětmi i jako klidový prostor pro zastavení a pikniky. V ploše parkového trávníku 48 500 m² bude v rastru vysázeno 312 stromů. Mlatové cesty budou na ploše 17 750 m². Infrastruktura (voda, závlaha). V území bude opraven kanál o ploše 3650 m².

Etapa č. 8) Menažerie

Plocha je určena k chovu zvířat, pro které byla vlastní historická zahrada založena. Jednalo se především o různé druhy hrabavých ptáků, jako jsou bažanti, koroptve, pávi. Z dalších zvířat králíci, zajáci či vyšší zvěř jako je zvěř vysokou (srnčí, případně i exotické druhy koz). Pro začátky chovu budou vybírány pro prezentaci menažerie i domácí a zdomácnělá zvířata. V tomto oddělení je naplánováno asanovat a bourat 5000 m². Na ploše bude 303 ks stromů s ochranou proti poškození zvěří. Trávník luční bude zabírat plochu 38 800 m². Cestní síť bude z mlatových povrch 17 100 m². Plocha bude vybavena základním mobiliářem v počtu 45 laviček.

Zvířata budou ve výběžích s oplocením. Pro přenocování zvěře budou vyrobeny ubikace s potřebným zázemím. Do území musí být přivedena infrastruktura (voda, elektřina). Bude opraven kanál o ploše 3650 m².

Etapa č. 9) Prostor zahradnických výstav a expozic

Ukázkové zahrady budou rozčleněny do čtyř základních ploch. Budou od sebe odděleny stříhanými ploty vymezující vnitřní prostor pro jednotlivé zahrady. Jedná se o nejnáročnější etapu řešení, proto je rozdělena do čtyř celků.

Etapa č. 9A Ukázkové zahrady - historie zahradního umění

Expozice - historie zahradního umění provede návštěvníka vybranými prvky typickými pro jednotlivá slohová období vývoje zahrad například - gotická drnová lavička, renesanční loubí, barokní stříhaný parter, klasicistní květinový záhon, sad se zapěstovanými tvarovanými pongony, krajinářská přírodička, secesní kobercový záhon či současné typy záhonových výsadeb. Vně budou zahrady od sebe odděleny stříhanými o délce ploty 3 400 m vymežující vnitřní prostor pro jednotlivé zahrady. Vlastní zahrady expozice budou mít plochu 23 508 m² záhonových výsadeb a travnaté plochy budou zabírat 5503 m². Plochy cest z mlatu budou mít výměru 12 813 m². Stromů bude do alejí vysázeno 182 kusů a další budou vysázeny v rámci ploch jednotlivých zahrad dle podrobnějšího návrhu v dalších stupních dokumentace. V této ploše bude umístěno cca 45 laviček s koši. Asanace a bourání bude provedeno cca na 2 500 m². Tak jako v jiných ukázkových zahradách bude umístěn jeden výstavní pavilonek 100 m². Do území bude zavedena infrastruktura (voda, závlaha a elektřina). Bude opraven kanál o ploše 3100 m².

Etapa č. 9B Ukázkové zahrady - přírodní zahrady

Expozice - přírodních zahrad provede návštěvníka nejzajímavějšími příklady ukázek pěstování zahrad přírodním způsobem, tedy bez chemických přípravků, lehce rozpustných hnojiv a rašeliny. Záhony budou osázeny běžnou zeleninou, ale i zajímavými exotickými druhy ovoce a dalších plodin včetně bylinek a kuchyňských rostlin. Vně budou zahrady od sebe odděleny stříhanými o délce ploty 3400 m vymežující vnitřní prostor pro jednotlivé zahrady. Vlastní zahrady expozice budou mít plochu 23508 m² záhonových výsadeb a travnaté plochy budou zabírat 5 503 m². Plochy cest z mlatu budou mít výměru 12 813 m². Stromů bude do alejí vysázeno 182 kusů a další budou vysázeny v rámci ploch jednotlivých zahrad dle podrobnějšího návrhu v dalších stupních dokumentace. V této ploše bude umístěno cca 45 laviček s koši. Asanace a bourání stávajících budov bude provedeno cca na 5000 m². Tak jako v jiných ukázkových zahradách bude umístěn

jeden výstavní pavilonek 100 m². Do území bude zavedena infrastruktura (voda, závlaha a elektřina). Bude opraven kanál o ploše 3100 m².

Etapa č. 9C Ukázkové zahrady - moderní zahrady

Expozice - trendových zahrad v moderním provedení představí v historickém prostředí kultivované zahrady, které naváží na expozici. Záhony budou osázeny běžnou zeleninou, ale i zajímavými exotickými druhy ovoce a dalších plodin včetně bylinek a kuchyňských rostlin. Vně budou zahrady od sebe odděleny stříhanými o délce ploty 3 400 m vymezující vnitřní prostor pro jednotlivé zahrady. Vlastní zahrady expozice budou mít plochu 23 508 m² záhonových výsadeb a travnaté plochy budou zabírat 5503 m². Plochy cest z mlatu budou mít výměru 12 813 m². Stromů bude do alejí vysázeno 182 kusů a další budou vysázeny v rámci ploch jednotlivých zahrad dle podrobnějšího návrhu v dalších stupních dokumentace.

Příkladem jsou ukázkové zahrady v Tullnu. Zdroj foto: Die Gaerten Tulln

V této ploše bude umístěno cca 45 laviček s koši. Asanace a bourání stávajících budov bude provedeno cca na 200 m². Tak jako v jiných ukázkových zahradách bude umístěn jeden výstavní pavilonek 100 m². Do území bude zavedena infrastruktura (voda, závlaha a elektřina). Bude opraven kanál o ploše 3 100 m².

Etapa č. 9D Ukázkové zahrady - designové zahrady

V expozici - designových zahrad najde návštěvník inspiraci. Vně budou zahrady od sebe odděleny stříhanými o délce ploty 3 400 m vymezující vnitřní prostor pro jednotlivé zahrady. Vlastní zahrady expozice budou mít plochu 23 508 m² záhonových výsadeb a travnaté plochy budou zabírat 5503 m². Plochy cest z mlatu budou mít výměru 12 813 m². Stromů bude do alejí vysázeno 182 kusů a další budou vysázeny v rámci ploch jednotlivých zahrad dle podrobnějšího návrhu v dalších stupních dokumentace. V této ploše bude umístěno cca 45 laviček s koši. Asanace a bourání stávajících budov bude provedeno cca na 200 m². Tak jako v jiných

ukázkových zahradách bude umístěn jeden výstavní pavilonek 100 m². Do území bude zavedena infrastruktura (voda, závlaha a elektřina). Bude opraven kanál o ploše 3 100 m².

Etapa č. 10) Multifunkční plocha travnatá

Plocha bude využívána k větším akcím typu koncerty, festivaly, filmová a divadelní představení, trhy a další akce náročné na prostor. Travnatá plocha 16 225 m² bude zavlažována a trávník bude zvládat zátěž. Na ploše bude dostupné technické zázemí pro připojení odpovídající techniky (ozvučení a osvětlení). Pro přípravné práce se počítá s asanací a bouráním 5000 m². Počítáme s výsadbou 40 ks stromů do alejí. Plocha maltových cest bude v tomto území 7 800 m². Mobiliiář je v minimální verzi omezen na 45 ks laviček doplněných koši.

Etapa č. 11) Zahradnické zázemí zahrady

Zázemí zahrady bude situováno v levém cípu zahrady. Budou zde soustředěny garáže, pěšební skleník a zázemí pro pracovníky zahrady. Pěšební záhony pro pěstování květin a keřů pro podsadby záhonů v ukázkových zahradách budou na ploše 1 000 m². Trávník parkový bude založen na ploše 10 580 m². Tato plocha bude sloužit i jako zdroj travního koberce pro drnování při regeneraci trávníku po větších akcích. V zahradnickém zázemí mohou probíhat vzdělávací akce typu kurzů a předváděcích akcí spojených s zahradnickou produkcí. Infrastruktura zázemí bude standardní přívod elektřiny, vody a závlah. V areálu budou plochy pro komposty a odpadové hospodářství. Při zakládání ploch se počítá s asanacemi a bouráním 3 000 m². Na ploše bude 64 ks stromů. Povrch cest bude zátěžový mlat 2 820 m² na některých plochách v zázemí může být alternativně použita i dlažba. V zázemí bude mobiliář pro výukové kurzy a areál bude osvětlen. Budovy zázemí a skleník budou zabírat plochu 460 m². V zázemí bude obnoven vodní kanál na ploše 2375 m².

Etapa č. 12) Návštěvnické zázemí zahrady

V původní stopě dnes již neexistujících budov budou postaveny symetricky k hlavní ose dvě budovy návštěvnického zázemí a správy zahrady (v jiné etapě). V budově zahradnického zázemí bude restaurace, toalety a informační centrum k zahradě. V okolí bude vysázeno stromořadí 65 stromů. Asanace bourání proběhne na ploše 5 000 m². Trávník parkový 20 315 m² bude využíván pro pobyt či volnočasové aktivity. Cesty budou založeny na ploše 3 380 m², pro vybavení mobiliářem počítáme s 45 lavičkami. V území bude založena infrastruktura závlah, bude sem zavedena pitná voda a elektrina. V zázemí bude obnoven i historický vodní kanál na ploše 2 035 m².

Etapa č. 13) Odclonění domů od výstaviště

Území se stávajícími obytnými domy je vymezena v půdoryse dle historické situace. Stávající bydlení bude začleněno do konceptu celé zahrady, ale neuvažujeme s dalším rozšířením ani rozvojem (na území je stavební uzávěra). Výhledově by měly být domy, které zde byly nekoncepčně postaveny vymístěny a prostor upraven na další zahradní plochu. Pro stávající obyvatele bude upraven řád území a budou mít do objektu přístup ve zvláštním režimu. Domy budou vymezeny živými ploty o délce 500 m ze strany dvorů. Pod ploty a směrem k cestě bude vyset trávník parkový o výměře cca 500 m². Stromy budou vysázeny v počtu 54 ks.

Etapa č. 14) Oplocení zahrad

Zámecký areál byl celý oplocen. Stávající zeď musí být opravena popřípadě doplněna. Oprava stávající ohradní zdi 1 850 m. Doplnění ohradní zdi 800 m. Do areálu budou doplněny nové brány (zadní brána na cestě do Kopčan, u parkoviště u biotopu). Pozn. Vstupní brána do areálu před zámek je počítána v samostatné etapě.

Samostatnou kapitolou je uložení teplovodu pod zem v délce 150 běžných metrů v jižní části a 122 běžných metrů v severní části.

Historie

Současný stav

Brožura byla vyrobena v rámci projektu „Sprievodca bylinkovou záhradou“, na kterém spolupracovali Průvodce parkem (ČR) a Mesto Holíč (SR).

Projekt byl realizovaný v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007 - 2013 a spolufinancovaný z Evropské unie - Evropského fondu pro regionální rozvoj.

